

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 71, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 19. MAJ 2009.

POTRAŽITE U KNJIŽARAMA:
Antimemorandum-dum
Nova knjiga Betona

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 2. juna

MIXER

Piše: Dejan Ognjanović

ŠOK-TRETMAN

Balkanska pornografija smrti

2009. godina donosi čak dva domaća filma u kojima se tematizuje motiv snafa (eng. *snuff*). Reč je o snimcima u kojima se žrtva usred seksualnog čina ubija pred kamerama. Vredi ispitati prisustvo ovog neuobičajenog motiva u domaćim okvirima, odnosno u *Životu i smrti porno bande* Mladena Đorđevića (premiera na nedavnom FEST-u, predstoji bioskopsko prikazivanje) i *Srpskom filmu* Srđana Spasojevića (trenutno u postprodukciji, premijera najesen).

Snaf filmovi su, u svom elementarnom obliku, urbana legenda rođena u Americi sredinom 1970-ih, kada se raširila priča o snimcima koje bogataši basnoslovno plaćaju kako bi se naslađivali prvo moralnim sakaćenjem (kroz pornografiju) a onda i telesnim uništavanjem (dokumentarni horor) mladih i zgodnih subjekata. Ti snimci trebalo bi da logiku pornografije ogole do kraja, i da prskanje semena kojim se seksualni čin normalno okončava odvedu do samog kraja, gde se šikljanje života pretvara u eksploziju smrti (krvi). U snaf filmu organizam, *la petite mort*, postaje *la grande mort*.

Iako opsežne istrage FBI-ja do današnjeg dana nisu pronašle niti jedan takav snimak, bar ne u Americi, taj moderni mit je opstao u popularnoj kulturi. Njegovi pretežni nosioci bili su kriminalistički i horor romani i filmovi, u rasponu od *Snuff-a* (1976) koji je začeo legendu, pa do mejnstrim naslova kakvi su *U podzemlju seksa* Pola Šredera i *8 milimetara* Džoela Šumahera. Mit su periodično oživljavali i mediji senzacionalističke koncepcije, koristeći lažne uzbune, kao npr. kada je glumac Čarli Šin za jedan dokumentaristički rađen japanski film pomislio da je pravi snaf i to prijavio policiji.

JEFTINI GLUMCI JEFTINI FILMOVA

U dobu u kome su video kamere postale toliko lagane i jeftine da ih bukvalno svako može posedovati i koristiti, smisao snafa se donekle menja. Više nisu neophodne tajne organizacije posvećene skupom snimanju i komplikovanoj ilegalnoj distribuciji takvih filmova: danas svaki psihopata ne samo što može da snimi svoj zločin, nego ima i medije (a pre svega internet) preko kojih može da ga plasira na masovniji način nego ikada ranije. Snimci klanja ruskih vojnika u Čečeniji ili obezglavlivanja američkih zarobljenika u Iraku toliko su rasprostranjeni da ih verovatno na svom kompjuteru (ili mobilnom telefonu) poseduje bar neki od vaših komšija ili prijatelja.

Radoznalost vezana za krajnju granicu – smrt – očito nije ograničena samo na bogataše koji su, u začetku snaf mita, povezivani s njim i kao posredni proizvođači (tj. podstrekači) i kao konzumenti. Na pragu milenijuma pokazuje se da je arhetipski prikaz mehanizma snaf filmova bio uprošćen (pred kamerama velika riba jede malu, na zadovoljstvo drugih velikih riba koje to mogu da plate). Demokratizacija tehnologije u spoju sa demokratizacijom medija doveli su do potencijalne dostupnosti snafa svakome ko ga poželi. Drugim rečima, i proleterima je pružena šansa da se međusobno proždiru pred kamerama, za zabavu drugih proletera.

Na svetskim ratištima obistinilo se promotivni moto filma *Snuff*, koji je glasilo: „Ovo je film koji je mogao da nastane samo tamo gde je ljudski život jeftin“. Iako je taj slogan bio vezan za konkretan zaplet i odnosio se na Južnu Ameriku, pojeftinjenje ljudskih života (zajedno sa pojeftinjenjem kamera) postalo je globalni fenomen koji je dospelo i do balkanskih prostora. U nekrofilnom vremenu opsednutom „grobovima predaka“, tokom ratnih 1990-ih, nenormalnost je postala sasvim normalna, a zaklana tela i raščerečeni leševi mogli su se svake večeri videti u udarnom terminu, u zloglasnim „Dnevnikovim dodacima“. Bili su to svojevrsni politički snaf filmovi, u kojima je dignitet žrtava bio sekundaran pred ratnohušakačkim motivima gospodara medija. Otprilike u to vreme počele su da kruže priče i o snimcima naročito gnusne prirode, koji ne beleže samo *post festum* grozu ohlađenih leševa, nego i same činove silovanja i ubijanja na živo – video-trofeja za hvalisanje pred kolegama, ali i za posthumno unižavanje žrtava. Od takvih snimaka veliku medijsku pažnju svojevremeno je zadobio kratki film u kome „Škorpioni“ streljaju zarobljenike, ali govorka se da i „naša“ i „njihova“ strana na zalihama čuvaju daleko groznije klipove koji tek čekaju svoj medijski plasman.

Završetkom ratova nije okončana balkanska pornografija smrti, već je nastavila da živi kroz senzacionalističku svakodnevnicu današnjih medija kojima dominiraju seks i smrt: napumpane i razgoličene „zvezde“ i krvava tela žrtava raznih obračuna (od unutar-porodičnih do „klanovskih“). Lešinarski paparaci će namirisati meso i krv, a konzumenti će pohrliti da u to zure na naslovnim stranama. Pornografija naše svakodnevnicе se, od uo-

bičajene estrade (uključujući tu i političku), neosetno pretapa u pornografiju smrti, upravo kroz motiv *snafa*. Fotografija mladića koga je avgusta 2007. proždralo medved u beogradskom Zoo vrtu, objavljena na naslovnim stranama nekoliko listova, jedna je od poznatijih ilustracija ove teze: njegova golotinja (zbog pcepene odeće) dopunjena je ogoljenim iznutricama, a sve zajedno ponuđeno je zainteresovanom čitateljstvu u izlozima svake prodavnice novina.

Mogli bismo se upitati zbog čega je baš ta fotografija jedno vreme uzburkivala javnost – i prodavala novine. Ona je neodoljiva, u smislu da u sebi oličava sve ono što sačinjava senzacionalizam: tu je trag „egzotike“, odnosno nečeg bizarnog („Verovali ili ne! Čoveka pojeo medved usred Beograda!“), u spoju sa voajerizmom koji proizvode golotinja (istina, muška, koja je ređe predmet medijske eksploatacije) i slikovita smrt (raskomadani delo-

MIXER

Dejan Ognjanović: Šok-tretman

ŠTRAFTA

Aleksandar Novaković: Taj ljudi, ljudi terorizam

ARMATURA

Predrag Lucić: Studenti, majmuni i palme

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Pesma iz obnove i izgradnje

BULEVAR ZVEZDA

Milić od Mačve

BLOK BR. V

L. Bodroža & T. Marković: Karta srpskog spasa (20)

vi tela, unutrašnji organi i sl.). Ta slika, dakle, zadovoljava radoznalost vezanu za ogoljavanje bazičnih sila čije smo žrtve svi mi, samo retko kada na tako slikovit i nesvakidašnji način. Najzad, ako ovaj konkretni slučaj predstavlja kuriozitet, moglo bi se zapaziti da se mehanizmi koji su tu bili na delu mogu prepoznati i u „zabavi“ u udarnim terminima naših televizija: šta je ako ne voajerizam zavrivanje u tuđe kuće i porodična stanja u serijalu „48 sati svadba“, i zar nije pornografska eksploatacija suza u suštini serijala „Sve za ljubav“, režiranog tako da iz su-

sreta tragično rastavljenih izvuče maksimum spektakla ogoljavanjem potresnih emocija? Pod hipokrizijom „promocije pravih vrednosti“ (ljubav, vernost, brak, prokreacija...) emisije ovog tipa eksploatišu ogoljavanje učesnika, do paroksizma dovedeno u serijalu „Plesom do ljubavi“ u kome se prijatelji i rodbina teško obolelih nadmeću u plesanju ne bi li zaradili novac za operacije, a publika može da se oseti „humano“ tako što će poslati SMS na dati broj, dok se istovremeno zabavlja plesanjem tih nesrećnika.

SINOVI „DNEVNIKOVOG DODATKA“

Oba filma koja su povod ovog teksta, i *Život i smrt porno bande* i *Srpski film*, potpisuju debitanti (Đorđević, istina, za sobom ima zapaženi igrano-dokumentarni film o domaćoj porno industriji, *Made in Serbia*). Preovlađujuća kulturna klima kod nas odu-

vek je bila nenaklonjena žanr filmu, a naročito hororu, pa su se zato čak i autori koji su se njime bavili (npr. Goran Marković) distancirali od žanra, naglašavajući idejni i politički angažman. Međutim, danas se može govoriti o nailazećoj generaciji mladih autora koja je rasla uz (pretežno američki) žanrovski film, ali u sredini daleko od Amerike, gde je bila izložena podsvesnom dejstvu „Dnevnikovih dodataka“. Kada su došli u priliku da prozbore o sebi i svom okruženju, njihovi prvi radovi očituju spoj uticaja inostranog komercijalnog filma sa autentično ovdašnjim ambijentom i problematikom.

ZAVRŠETKOM RATOVA NIJE OKONČANA BALKANSKA PORNOGRAFIJA SMRTI, VEĆ JE NASTAVILA DA ŽIVI KROZ SENZACIONALISTIČKU SVAKODNEVNICU DANAŠNJIH MEDIJA KOJIMA DOMINIRAJU SEKS I SMRT: NAPUMPANE I RAZGOLIĆENE „ZVEZDE“ I KRVAVA TELA ŽRTAVA RAZNIH OBRAČUNA (OD UNUTAR-PORODIČNIH DO „KLANOVSKIH“)

U tome je, čini se, smisao vizuelnog, ali i tematskog motiva „filma u filmu“ (koji se javlja u *Srpskom filmu*) odnosno video-dnevnika koji svojom kamerom beleži reditelj-protagonista *Života i smrti porno bande*. Osetivši na svojoj koži da je „stvarnost“ zapravo konstrukt i fikcija, oblikovana odozgo (mediji u rukama političkog establišmenta), mladi reditelji ne nude samo sliku zemlje u kojoj žive, već govore i o sebi samima kao sastavnom delu te slike. Ironično ogoljavajući sebe (u oba filma glavni junaci su porno glumci upleteni u mračne aktivnosti koje im izmiču kontroli kada padnu pod vlast sumanutih „reditelja“), i Đorđević i Spasojević se na meta-filmski način pitaju o smislu bavljenja svojom profesijom, sada i ovde. Filmska kamera za njih je svojevršno ogledalo i pokušaj preispitivanja, a kvazi-dokumentarizam kao opcija (u *Srpskom filmu*) i kao konstantni pristup (u *Životu i smrti porno bande*) svedoči o pokušaju ne samo da se dokumentuje, već i preispita proces dokumentovanja stvarnosti. Naviknuti smo da „dokumentarnom“ snimku verujemo više od artifičijelnog, filmski stilizovanog. Estetika snafa nagoveštava veću istinitost: slika je svedenije, zrnaste fakture, slike nestabilne, neizoštrene, sa treperenjem i mrljama. Snaf ima manji broj rezova od igranog filma, jer svaki rez je prilika za elipsu, za sakrivanje nečeg važnog, za montažnu manipulaciju samim vremenom i njegovim sadržajem. Snaf se gleda netremice, jer pri-

kazuje događaje u realnom vremenu, bez skraćanja. Time se sugerše: „Ovo nije igrani, režirani film, ovo je sirova stvarnost nazivo usnamljena, nemontirana“. Ali, nakon svih savremenih medijskih falsifikata i polu-istina, tzv. dokumentarni snimak pokazuje se i sam kao materijal podložan manipulacijama. Izvađen iz konteksta, premontiran mašinerijom veštih reditelja naših sudbina, sa fotomontažom i drugim vizuelnim efektima, takav snimak može da „dokumentuje“ bilo koju „istinu“. Oko kamere nije ništa istinitije od oka ogledala; i jedno i drugo zavise od oka posmatrača, odnosno od tačke gledišta i pravca u kome je pažnja usmerena. Stoga, strava koju ova dva filma nagoveštavaju nije puka žanrovska konfekcija (nepromišljeno reciklirana u „domaćem“ hororu *Zone of the Dead*) već autentična emocija pobuđena nemirenjem mladih ljudi sa nezdravom sredinom u kojoj žive.

ZAKON OCA

Jedan od mogućih korena srpske tanatofilije i nekrofilije u Đorđevićevom filmu svoje rodno mesto nalazi u obliku ovdašnjeg patrijarhata. Izrazito je dosledna i ikonoklastična rediteljeva dekonstrukcija očevo autoriteta. Likovi očeva u filmu su ili odsutni ili se javljaju u formi simboličnog prisustva. Glavnom junaku, filmskom reditelju Marku, ne da se da snima filmove kakve bi želeo: bogati otac (trgovac erkondišnima) nema razumevanja za sinovljevu profesiju, i prekoreva ga zbog nemarnog odnosa prema novcu tipičnog za „vas, umetnike“. Porno-producent kome je prinuđen da se obrati takođe je nesklon „umetničarenju“ i traži poslušničku egzekuciju, dok policija, predviđivo, u mladom umetniku vidi subverzivca koga treba pratiti, ometati mu rad i hapsiti ga.

Taj ključni sukob na liniji roditelji-deca nije ni lokal-specifičan (tj. srpski) niti je nov u domaćoj kinematografiji. Ali sukob generacija otelotvoren je u *Porno bandi* sa retko viđenom snagom i doslednošću – ne kao usputna dosetka, nego kao jedna od njegovih tematskih i idejnih okosnica.

Svi junaci ovog filma su begunci od Zakona Oca – od one figure koja drži moć (bila ona oličena u novcu ili pendreku) i koja propisuje šta se sme a šta ne sme raditi. Bežeći od mojsijevsko monoteistične figure koja definiše totem i tabu – svetinju i zabranu, Marko okuplja grupu autsajdera (homoseksualaca, transvestita, striptizeta, porno-glumaca, narkomana...) i

sa njom odlazi u provinciju kako bi prosvećivao narod svojim porno-horor performansima. To se vrlo brzo pokaže kao neisplativo, i „porno banda“ je prinuđena da promeni žanr. Na nagovor bogatog, mefistofelskog preduzetnika, oni počinju da za veliki novac snimaju (samo)ubijanje nesrećnika koje je život već sažvakao i koji još jedino u smrti nalaze spas. Na taj način, kroz lik ovog modernog Mefista, implicitna nekrofilija kao dominantna sila društva, sa beogradskog asfalta pronalazi i sustiže ovu grupicu otpadnika u šljivarima i šumarcima unutrašnjosti Srbije.

Hipokrizija nekrofilnog poretka najočiglednije se vidi u liku policajca koji je bandi sve vreme za petama. Na početku filma on i njegovi podređeni slatko prebiju umetnike jer njihova predstava navodno vređa moral; na kraju ga vidimo kako (vrlo moralno) siluje jednog od momaka iz Porno bande. Naravno, u narodu živopisnih psovki i sam seksualni čin, kao ispoljavanje elementarne *dominacije*, ima prevashodno značenje *kazne*. Time se Eros vrlo „prirodno“ pretvara u Tanatos, a falus u produžetak pendreka i pištolja. Ogoljavajući estetiku i ideologiju pornografije (dovedene do svojih snaf-ekstremata), Đorđević zapravo ogoljava podzemne tokove srpskog kolektivnog nesvesnog.

Te slike nisu prijatne, ali one su samo pokušaj alhemijske transformacije taloga koji svakodnevno curi iz kloaka TV programa i dnevnih novina. Suočavanje sa tim temama možda ne pruža zabavu u uobičajenom smislu reči, ali onim gledaocima koji još uvek drže otvorene oči i otvoren um, *Život i smrt porno bande* (a sudeći po scenariju i do sada viđenom materijalu, i *Srpski film*) nude onu vrstu katarze kakvu samo horor može da pruži.

Talas srpskih horor filmova koji nailazi plod je, pored ostalog, i prkosa protiv jedne bezube kinematografije koju su njihove starije kolege uspele da pretvore u učmalu močvaru koja na svetskoj mapi odavno ne znači ništa. Možda će njihovi horor filmovi, ovako u nizu, jedan za drugim, imati dejstvo šok-tretmana? U svakom slučaju, biće ih teško ignorisati ■

ŠTRAFTA

Piše: Aleksandar Novaković

TAJ LUDI, LUDI TERORIZAM

Bader-Majnhof kompleks Ulija Edela u vrtlogu politike i rokenrola

Terorizam, definisan kao akcija čiji je cilj izazivanje straha u društvu i koja predstavlja nezakonitu i nelegitimnu upotrebu sile protiv kako vojske i policije tako i civila a zarad određenog političkog/ideološkog cilja, od druge polovine prošlog veka postao je jedan od glavnih političkih bren-dova. Treba napomenuti da se odnos prema terorizmu polako redefinisao, tako da se oni koji su u čitankama svojih naroda proglašavani za patriote mogu definisati kao fanatični nacionalisti i teroristi („Crna ruka“, „karbonari“, „fenijanci“...). Očit je primer SAD koje su dugo odbijale da okarakterišu Irsku republikansku armiju kao terorističku organizaciju, iako su brojni civili u Velikoj Britaniji, zemlji saveznici SAD, stradali u napadima IRA.

Tako su teroristi, u zavisnosti od političke potrebe, postajali „razbojničke bande“, „preprodavci droge“, „ubice civila“ ili „gerila“, „tajne organizacije“ pa čak i „borci za slobodu“. Modus operandi „krv unutra – krv napolje“, zajednički svim terorističkim grupama, zaintrigirao je mnoge reditelje. „Uvučeni u priču“, oni su „stilizovali zlo“ da bi ga bolje shvatili. Tako outlook zapadnjačkog teroriste varira od klasičnog iz Hičkokovog *Sabotera* tridesetih, preko Zinemanovog plaćenika OAS-a zaronjenog u hedonizam sedamdesetih iz *Dana Šakala*, rokorskog Rorija Devajna u *Devil's own*, „savršenog Amerikanca“ (po mnogo čemu srodnog *Tihom Amerikancu* Grejema Grina) „rođenjem upisanog u republikance“ u *Arlington Roudu*, irskog teroriste zapitanog nad svojom seksualnošću u *Igri plakanja* i revolucionarne grandžerske trojke na ivici nasilja u *Eduktorima* pa do velikog „benda“ sa marksističkol-lenjinističkim korenima u *Bader-Majnhof* poznatog kao „RAF“ aka „Frakcija Crvene armije“ aka „Grupa Bader-Majnhof“.

S druge strane terorističkog filmskog tantuza su islamski fundamentalisti, uglavnom dezorijentisani, drogirani, preplašeni, maloletni, nepotpuni karakteri, sa fanatičkim fosforom u očima. Tu su i prikaze iz Istočnog bloka, „eks-štazijevci“ u *Umri muški 1 i 3*, napućeni ministar Republike Srpske sa atomskom bombom u rancu (*Mirotvorac*), te rusko-grčko-srpska mafija koja nuklearnim holokaustom pretili Njujorku (*Loše društvo*).

BETON BR. 71 DANAS, Utorak, 19. maj 2009.

NA POČETKU BEŠE KOMUNA

Izbacimo iz *Bader-Majnhof kompleksa* puške, eksploziv, nasilje i marksizam. Ubacimo gitare, menadžere i grupi devojke. Rezultat: priča o rokenrol odrastanju. Ulrike Majnhof je novinarka levičarske provenijencije, ušuškana u pospanost više srednje klase koja sebi ugađa malim libertinskim iskoracima kao što su nudizam i promiskuitet. Zgrožena poratnom Bundesrepublikom (nacistička prošlost, brutalna policija, paktiranje sa tiranima oličenim u persijskom Šahu Rezi Pahlaviju, rat u Vijetnamu, atentat na studentskog vođu Rudija Dučkea) i muževljevim neverstvom, tog Leta ljubavi 1968. godine beži u komunu Gudrun Enslin i njene lošije polovine, Andrea Badera. Gudrun je takođe pobešla od porodice ali potiče iz siromašnije sredine. Bader je bukvalno ex nihilo došao pravo u prve revolucionarne redove, besprizorni sa nelegalnom sklonošću prema tuđim kolima.

Napravimo ekstremno ironično rokenrol poređenje: u hipi-skvotu je sklopljen savez između Enslinove, lepe i energične kao Niko iz „Velvet andergrounda“, Ulrike Majnhof – po habitusu i intenzivnom, grčevitom pisanju – kopije Peti Smit, i igipopovskog Badera koji je danonočno gledao Belmonda u *Do poslednjeg daha* i Dragana Nikolića u *Mlad i zdrav kao ruža*. Grupi harizmarha se pridružuju mladi i neiskusni momci za koje je ponovno krštenje kupanje u kadi sa razgolićenom Enslinovom koja čita levičarske spise. Ojačani i obodreni, članovi komune daju reč da će se boriti protiv nepravednog kapitalističkog sistema koji je pre vremena oterao u grob mirotvornog rok-boga (Dučke je ovde njihov Lenon) u kojeg oni odavno ne veruju. Koji je „novi koncept“ superbenda?

IDEALIZAM RAZMAŽENE DECE

Frontmen Bader je sklon krađi, opijanju, lupetanju i pucanju iz automobila. Enslinova je za stalne akcije bez ideološkog pokrića, dok su „saopštenja“ Majnhofove apstrakcija za svakog ko nije bistrio *Kapital*. Izbor meta je okrenut isključivo prema stvaranju haosa i bivši „hipici“ postaju „pankeri“. Dosta je dizanja prodavnica u vazduh, na redu su banke, pošte, američke vojne baze, novine i to sve čine ljudi izvan „proletarijata“.

U „Fatahovom“ kampu, nasuprot redu, radu, disciplini i apstinenciji „domaćih“, RAF-ovci otkazuju poslušnost i sunčaju se na krovu sa golišavim saborkama. Urbanu gerilu, po Baderu, zanima obijanje sefova a ne gmizanje kroz bodljikavu žicu pod kišom metaka. I tako, uz koju kapljicu, cigareticu i džoint, vesela i oboružana, „komuna“ lumpuje do zore. U Nemačku će se vratiti sa bronzanim tenom i novim naoružanjem na radost fanova koji očekuju nove „singlice“. Kapitalizam, oličen u gurmanskom inspektoru (legendarni Bruno Ganc), počće da im diše za vratom proglašavajući skoro pa vanredno stanje u zemlji kao neki ugledni TV-pastor koji tvrdi da je rokenrol štetan za mladež. Kako neko, pita se Balkanac po svršetku projekcije, odrastao u bogatoj Nemačkoj uopšte pomišlja da postane terorista i diže nedužne građane u vazduh? Ratuje protiv SAD zbog Vijetnama? Uzbunjuje celu zemlju? Sigurno je to delo razmažene bogate dece koja misle da je kul ako pripadate ekskluzivnom klubu fensi terorista koji imaju i neku „ideju“, „fazu u stvaranju“. U Srbiji u kojoj se socijalna nepravda doživljava sa budističkim mirom a tradicionalno najjači terorizam je državni, individualni terorizam retka je vočka.

TERORIZAM JE POSLEDICA

Sa sličnim problemom sam se sučio na projekciji dokumentarnog filma nekog danskog reditelja o jednoj od brojnih lati-

noameričkih gerila. Ponesen mladošću, iskrenošću i verom boraca (ili njihovom ideologijom?), reditelj je snimao sve scene iz njihovog partizanskog života izuzev borbe protiv neprijatelja. Tu se potpuno oslonio na dokumentarne snimke u vlasništvu gerile. Šta je ispalo iz svega: istina, agitprop? U filmu *Bader-Majnhof kompleks* Edel je prikazao hapšenje Badera i njegovog saborca u sceni koja je podsećala na završnicu *Buča Kasidija i Sandens Kida*. Usamljenik u sukobu sa celim društvom, ma bio i zao, mora privući simpatije publike i to je, filmski rečeno, igranje na sigurnu kartu.

Nema dobrog filma o rok bendu bez rascepa u istom. S jedne strane je Majnhofova, „tvrda linija“ koja je, sančim bez konsultacija, naredila akciju sa civilnim žrtvama. Indikativna je scena suđenja u kojoj optuženi, drčni i bučni, obučeni u džins, više liče na propali rok bend koji drži pres konferenciju, nego na vođe terorističke grupe. Njihova „prostorija za dnevni odmor“ pre podseća na kliniku za odvikavanje nego na zatvor. Pokušaji fanova da ih oslobode propadaju, nižu se egzekucije državnih zvaničnika i „zvezde“ izvršavaju samoubistvo tako što se „overdoziraju“ prošvercovanim pištoljima. Još jedna priča o protračenoj mladosti: živeli su brzo, umrli mladi...

Problem filma *Bader Majnhof* nije samo u „imidžu“ ili „simpatijama“ koliko u pseudodokumentarnoj formi. Prikazujući stvari „onakvima kakve su bile“, uz uopštene fraze iz ideološkog rečnika, reditelj je zaboravio na motive terorista. Terorizam nije

uzrok već posledica društva bolesnog ili „rovitog“ od starih boljki, nesprenog da se suoči sa samim sobom, kolektivno amneziranog, zabasalog u banalni hedonizam, potrošačku groznicu ili potpunu autoritarnost, a nekad i sve odjednom. Sa empatijom u „minus fazi“ mnogi mogu pomisliti da očajna vremena zahtevaju očajničke mere.

Glavni istražitelj kaže da je sa hvatanjem vođa RAF-a država jednako daleko od rešenja problema kao što je bila i na početku. Šteta što je ta replika skrajnuta, kao i što je propuštena prilika da se prikažu mnogo verniji portreti terorista jer bi to zaista predstavljalo pravi „dokumentarni“ učinak. Iako je posle pada Berlinskog zida izgledalo da su se ovakve organizacije urušile same od sebe bez sovjetske logistike, danas je jasno da će na ekstremima političkog spektra biti sve brojniji oni koji će rešenje svih nedaća tražiti na kratkim i krvavim prećicama terorizma. Baveći se, dakle, formom, reditelj je promašio suštinu. Uvođenje likova bivših nacista kao državnih funkcionera, detaljniji opis društvene „marginale“ i samozavaravanja koje su nudili tadašnji tabloidi, približilo bi ovu problematiku svima, a pogotovu srpskoj publici, na koju bi *Bader-Majnhof kompleks* itekako mogao da se odnosi ■

ARMATURA

Piše: Predrag Lucić

STUDENTI, PALME I MAJMUNI

- Kako ne razumijete?! Žalite se da vas nema u medijima, a šta im nudite? Jedno te isto već mjesec dana. To nikoga ne zanima. Vi morate od sebe napraviti senzaciju, pa će onda i mediji odraditi svoj dio posla! - glasio je savjet jedne dobronamjerne novinarka koja je na tribinu splitske Nezavisne studentske inicijative za besplatno obrazovanje došla, kako sama reče, bez da ju je itko iz redakcije poslao, jer ondje studenti i njihove zahtjeve nitko ne smatra temom vrijednom puštanja u eter.

- A šta bi mi tribali napraviti od sebe za dospiti u medije: majmune ili palme? - replicirao joj jedan student.

- I jedno i drugo, mladi gospodine, i jedno i drugo! - trebala mu je, u skladu s vlastitom medijskom osviještenošću, odgovoriti novinarka, ali se, mlada i neiskusna, sirota i dobrotica, nije snašla.

Star i prefrigan, zločest i pokvaren, odmah sam zamislio naslove „Majmuni se pentrali po sebi samima“, „Palme se savijale pod vlastitim majmunarijama“ i samozadovoljna lica nezainteresiranih čitalaca koji su ionako od samog početka znali da to sa studentima nije ništa ni ozbiljno ni pametno, da je to jedna perverzija i subverzija, da je to bijeg od knjige i od motike, od Boga i od Hrvatske. Tako bi hrvatski mediji i njihovi konzumenti napokon rekli i svoju posljednju o tim čudnim stvarovima s fakulteta, o tim majmunopalama do kojih nas je doveo onaj Darwin sa svojom teorijom socijalističke evolucije.

Ne bi se ta posljednja riječ ni u čemu bitnom razlikovala od onih prvih, drugih, sedmih i devetnaestih ispisanih i izgovorenih po državnim i korporacijskim medijima u ovih mjesec dana otkako su studenti zagrebačkog Filozofskog fakulteta proglasili blokadu koja se potom proširila po drugim fakultetima i drugim gradovima. Od početka svoje akcije, najozbiljnije društvene akcije otkako se Republika Hrvatska pravi da je samostalna i suverena, studenti su suočeni s informacijskom blokadom od strane medija koji se u ignoranciji njihovih zahtjeva natječu s državnim institucijama. Kao što su državni službenici ranga premijera i predsjednika pa naniže u rijetko viđenom suglasju udjeljivali svoju podršku studentskim zahtjevima i istovremeno radili sve da ne urade ništa na njihovom rješavanju, tako su i mediji s pobunjenih fakulteta donosili iscrpne izvještaje iz kojih se nije moglo ni čuti ni vidjeti što se tamo doista događa niti što studenti doista zahtijevaju.

Deklarativna podrška i dekorativni izvještaji istutnjili su se nakon onoliko dana koliko je procijenjeno da bi ta djetinjarija od blokade mogla trajati, a potom je – kako to već ovdje ide – podignut rub tepiha. Rutinski pripremljenu svečanu primopredaju priče zaboravu pokvarili su međutim studenti, ozbiljno ustrajavajući u onome što nitko nije htio ozbiljno saslušati. Zahtijevajući od države da izvršava svoje obaveze, među koje spada i obaveza poštivanja prava čovjeka da bude čovjek a ne roba (pa samim tim ni ljudsko znanje ni obrazovanje ne mogu biti tržišna kategorija), studenti su postigli pun pogodak, ali u prazno. Takve države naime nema, barem ne u Hrvatskoj.

NIKAD ROBOM

Split, 21. travnja 2009.

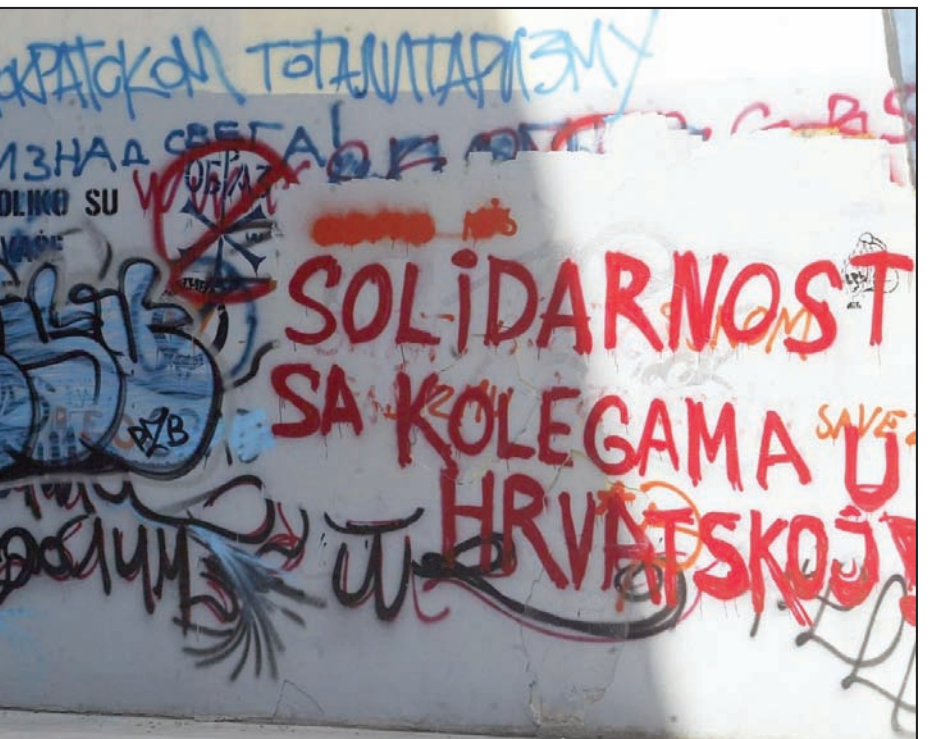
Znanje, kažu, to je roba,
I uvijek je tako bilo,
Možeš prodat reznja oba:
Dvije marke - mozga kilo.

Pošto kupiš - poto prodaš,
Na intelekt platiš taksu,
S istom cijenom mozga hodaš
Po marketu i po faksu.

Taj kome je znanje roba,
Kom je kuna mjera uma,
Nek tu pamet prodat proba
Od „Keruma“ do „Konzuma“.

Ti tu priču nećeš kupit,
Pamet ne mjeriš na kile,
Tebi nitko neće tupit
Da je studij poput „Bille“.

Šareni artikal nisi,
Trgovište nije škola,
Cijena na tebi ne visi -
Nisi student shopping-malla!

Upravo je ponašanje prema studentskim zahtjevima pokazalo da država u Hrvatskoj, opjevanoj zemlji državotvoraca, ne posjeduje niti jedan ozbiljan atribut moderne državnosti. Ona ne samo da nije u stanju zaštititi temeljne ljudske i društvene vrijednosti i djelovati u službi zajedničkoga dobra, već ona jedna i ne zna da je upravo to smisao njezina postojanja. Onda dođu studenti i na nos joj nabiju upravo tu njezinu dužnost na koju je nitko dosad nije ozbiljno pozvao, pa se ona, posve razumljivo, nađe u čudu. Oni je uvjeravaju da je ona država i da je dužna novcem kojim je plaćamo upravljati na dobrobit društva, a ona se na to, budući da ne barata nikakvim pojmom društva izuzev trgovačkog, stane domišljati kako da zaštiti svoje tržišno poslanje, pa priglupe odvraca da

besplatno obrazovanje ne može funkcionirati na tržištu.

Studenti joj onda kažu da je novac za financiranje obrazovanja, što – da joj ponove još jednom – spada u njezine dužnosti, već dobila i da ga je obavezna namjenski utrošiti, a ona se njima žali na vlastiti zaostatak u utrci sa zemljama koje su trgovinu znanjem razvile toliko da ga već naveliko prodaju i drugima. Na studentske argumente da je dužna zaštititi temeljno pravo svojih državljana na obrazovanje pred nadirućim trgovcima lukrativnom edukacijom, država odgovara svojim hvatanjem koraka sa svjetskim tržišnim trendovima. Kada je studenti upozore da je potpisala Opći sporazum o trgovini uslugama (General Agreement on Trade in Services), kojim se obrazovni proces vul-

garno trgovački tretira kao proizvodnja ljudskog kapitala, bez da ga je prethodno prevela, a teško da ga je i pročitala, ona to tumači kao dokaz svoje neupitne pripadnosti međunarodnom merkantilnom poretku na čelu sa Svjetskom trgovinskom organizacijom.

I uporno ona ne shvaća da studenti od nje ne traže nikakve ustupke nego isključivo postupke koje je dužna napraviti. I muka joj je od tih neshvatljivih dužnosti i dugovanja, jer jedini dug koje je to trgovačko društvo pod imenom države sposobno priznati, to je onaj vanjski, novčani, izražen u desecima milijardi dolara. Nesposobna da shvati istinski nove generacije i njihove autentične zahtjeve, ta država, koja samoj sebi tepa da je istodobno mlada nepunih osamnaest godina i stara punih trinaest stoljeća, pokušava falsificirati ono što čuje pa studente lažno optužuje za starinsku retoriku, jedinu kojom se ona sama služi i jedinu koju razumije čak i kada trabunja u svojim neoliberalnim floskulama.

U tim plitkoumnim eskapadama državi pomažu otpravnici medijskih poslova i javni intelektualci koji stvarnost 2009. godine izmještaju u fantazme nedogodene šezdesetosme i odgodene sedamdesetprve prošloga stoljeća. Pomažu joj i profesionalni daltonisti koji studentsku pobunu

BETONJERKA
POLUMESECA

**U Tadićevoj interpretaciji,
Tarabićevo proročanstvo
glasi: Svi Srbi pod jednim
Šljivančaninom!**

Tomislav Marković

pred javnošću istovremeno farbaju i u jugoslavenski-crveno i u ukrajinski-narančasto. Pomažu joj i kulturetrejderi koji na fakultete svrtae navodnjeni luksuznim parfemima zarađenim pretapanjem Pamukova *Snijega* u masne novce, pa se onda po novinama jada-ju kako im studenti smrdela na znoj i Jugoslaviju, na Marxa i Engelsa. Smrdili bi im studenti i na Pamukov *Novi život*, ali tu knjigu zlatna nakladnička mladež neće ni pročitati ni objaviti. Pomažu na koncu toj državi i oni sitni poduzetnici u oblasti ljudskih prava koji su se, shvativši da studenti ne žele nikakvog lidera ili – kako se to danas kaže – menadžera blokade, osjetili povijesno prevladanima i akutno nenaplativima, pa su te djevojke i mladiće sklone izravnoj a ne posredničkoj i koruptivnoj demokraciji počeli po novinama nazivati totalitaristima.

DRŽAVI POMAŽU PROFESIONALNI DALTONISTI KOJI STUDENTSKU POBUNU ISTOVREMENO FARBAJU I U JUGOSLAVENSKI-CRVENO I U UKRAJINSKI-NARANČASTO

Ali uza sav njihov trud, toj državi pomoći nema. Ona može izmjestiti nastavu u bivše kasarne predane na upotrebu Crkvi, ona može od rektora iskamčiti kvaziformalno pokriće za upad policije na blokirani Filozofski fakultet, ona može na studente poslati i neuniformirane batinaše, a može se

i dalje praviti da se ništa ne događa. Ništa od svega toga ne može poništiti ono što se već dogodilo, a dogodilo se da su studenti pokazali kako se i u zemlji Hrvatskoj može biti čovjek, makar sredina u kojoj je jedini validan društveni ugovor onaj kupoprodajni ne vjerovala svojim očima da je to doista moguće. Država za koju njezin prvi ministar ne nalazi drugu riječ osim banane sada se napokon suočava s ljudima koji joj ne dopuštaju da ih pravi ni majmunima ni palmama. I to je prizor pred kojim ta država obara pogled ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

PESMA IZ OBNOVE I IZGRADNJE

(Iz zbornika *Kubikaška poezija*, ciklus *Mi gradimo hram, a prota kuću sa bazenom*)

Gde god nađeš zgodno mesto
Hram božji sagradi,
Božanstvo je blagorodno,
Pa će da nagradi

Zlatnom kišom srebrnjaka
Tajkune-ktitore,
Šoping molom, monopolom
Na tozla i pare.

Kad lopužu savest tišti,
On crkvi da lovu,
Pa u hramu osveštanu
Primi savest novu.

Opraštaju smrtne grehe
Vladike i prote.
Sunderom se prošlost briše
Dok se novci kote.

Nije prljav, nije krvav –
Novac je bezgrešan,

Čist je poput božjeg lica,
A crkvi je prešan.

Svaki pravi tajkun nosi
Puter na vrh glave;
Ognjem božjim puter topi
Orden svetog Save.

Hrisovulje i povelje
Krase kabinete,
Zadužbine nebu hrle
Brže no komete.

Bog miluje bogatune –
To sama reč kaže,
Pa im poštom, preko klera
Šalje apanaže.

A ni svoje verne sluge
Bog ne zaboravlja –
Obaspe ih štedro hrpom
Evrića i rubalja.

BLOK BR. V

Karta srpskog spasa 20

Uputstvo za upotrebu: isecite kartu po liniji koja razdvaja doktora Nebojšu od mister Pajkića, a potom je zalepite na poleđinu Firerovog portreta koji krasi vaš salon. Pajkićeva harizma-kataklizma deluje spasonosno u kritičnim situacijama: kad vas kukasto veslo rokne u glavu, kad suša udara na šenicu bjelicu, kad preterate sa koktelima od krvi i tla, ili kad postanete dečko koji više ne obećava. Pajkić je spas za filmadžije u stvaralačkoj krizi; koristite ovu kartu umesto klapne i snimate sami remek-dela: Protokoli političkarskog mudraca, Tipologija srpskog izmeta, Apostol naci dendizma, Muž verenice ratnog zločinca. Oko značka prepoznajte u Pajkiću tloctt konc-logora za čišćenje srpskog otpada, simpatičnog vaspitnog kampa sagrađenog u estetički kempa. Sa Nebojšom u ruci pobeđa vam je osigurana u sledećim kartaškim igrama: buji pajkić, wannabe pajk lee, davitelj protiv stvoritelja, uspavanka za pajkića n., ptić ljotić, jednom pajkićevac – uvek ljotićevac.

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

MILIĆ OD MAČVE

STANKOVIĆ, Milić/ Milić od Mačve/ Kostur Radovanov/ general Lepenski/ Ledeni Milić (Belotić, 30.10.1934 – Beograd, 8.12.2000), slikar i pesnik, vampir i prorok kroz kojeg je govorio Narod. Diplomirao je na Akademiji likovnih umetnosti u Beogradu 1959. Pripadao je umetničkoj grupi Mediala, koja je trasirala svoju umetničku praksu kao sintezu tradicionalnih vrednosti sa savremenim tendencijama. Milić Stanković je prvi put izlagao na drugoj zajedničkoj izložbi Mediale u galeriji „Grafički klektiv“ u Beogradu, septembra 1959. Oblici subverzije poticali su zapravo kako iz tehnike ovih umetnika, tako i iz osnovnog načela Mediale, odnosno iz tradicije koju je svako od umetnika pronalazio u različitim sferama. Za Milića je to bila nacionalna ideja, vampirizam i odbrana ćirilice. Ostala je upamćena afera oko zabrane njegove samostalne izložbe koju je, u ponoć između 20. i 21. februara 1962. u Beogradu, otvorio Branko V. Radičević, razvijajući opozitni par simbola, vampir – glogov kolac, kao odnos umetničke slobode i represije pravom linijom. Milićeva vampirska pobuna uznemirila je duhove u najvišim političkim forumima pa je izložba ubrzo zatvorena. Ali slikar je nastavio da razvija svoj umetnički bestijarijum, koji se uglavnom iscrpljivao u reanimaciji nacionalnih mitova i *balvanizaciji* Vizantije (što je topos i srpske književnosti tog doba). Slikarstvo i „pesničko-profetski“ diskurs Milića od Mačve transformisali su se kasnije u pravi multimedijalni rad na buđenju nacionalne svesti. Milićeve „umetničke“ faze tokom osamdesetih i devedesetih godina, predstavljaju punktume nacionalističke propagande oličene u *kosovizaciji* slikarskog jezika (*Obretenje Lazarevo*), posrbljivanju prošlosti Lepenskog vira (*Krik praroditelja iz Lepenskog vira*), artikulaciji mita o najstarijem narodu (tesno je saradivao sa Olgom Luković-Pjanović, autorkom famozne knjige *Srbi – narod najstariji*, u izdanju Dosijea, 1990), veri u moć Teslinog tajnog oružja koje funkcioniše po sistemu V3=0 (*Nevidljivi F117 nad Trorečjem*), širenju mita o Miloševićovoj harizmi (sa kojim je pričao jednom prilikom šest sati ne uspevajući da mu nađe grešku), kao i razvijanju *pučke etimološke škole*, koju je ustanovio Jovan I. Deretić (*Istorija Srba*, 1975). Jedan od istaknutijih predstavnika ove nimalo bezazlene pseudo-naučne discipline bio je i Milić od Mačve. O tome je pisao i Borislav Pekić, navodeći primere manipulacije po kojoj su Srbi bili svi od Atlantidana preko (T)Račana do Etruraca, a srpski jezik majka svih indoevropskih jezika. Mirko Kovač je grotesknoj figuri slikara-vampira (nacionaliste sa beretkom i štapom), u svom romanu *Kristalne rešetke* (1995), suprotstavio izvorni princip Mediale, tj. Mira Glavurčića. Istoričar Radivoj Radić, u svojoj knjizi *Srbi pre Adama i posle njega* (2003), ističe da je Milić koristeći svoju poziciju umetnika i javne ličnosti umnogome doprine širenju pomenutih ideja, i to bez ikakve odgovornosti za izrečeno. Bio je vatreni podržavalac lika i dela Radovana Karadžića, koji ga je odlikovao Ordenom Njegoša, a generala Mladića je sa vojskom video „pod zidinama Carigrada“. Pisao je pesme (*Pali sam andeo ili još lutam*, 1994; *Zvezdani četvoropreg*, 1998). Svedoci kažu da je umro ožalošćen *vandalizmom* u Saveznoj skupštini 5. oktobra 2000. Sahranjen je u Aleji velikana. Pred smrt je svoj legat zavšetio gradu Kruševcu sa napomenom da stalna postavka mora biti u objektu pored Lazarice. Ministar policije Ivica Dačić, otvorio je u oktobru 2008. Milićev legat u Kruševcu pod nazivom „Kosovo – prvi prag Srbije“.

Promocija knjige

ANTIMEMORANDUM-DUM

CZKD, sreda 20. maj u 19 časova

Učestvuju:
urednici i saradnici Betona

Specijalni gosti iz zemlje i inostranstva:
Petar Luković i Predrag Lucić